

הלאת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "זינא" (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ושני פרקי "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק מ"ה "הקברנים".

לומר על בהמה במראה עיניו אם היא טריפה עוד בטרם בדקוה, ויודע היה לומר איזו היא כוס טבולה ואיזו אינה, דכל מי ששומר את עיניו מראות ברע באופן מוחלט הקב"ה נותן לו כוח ראייה זכה, מה שאין בכוח יתר הבריות, וא"כ על אחת כמה וכמה שיעקב אבינו שיודע היה להבחין איזה ממון כשר ואיזה אינו ממון (כשר)

לפי זה יש לפרש את החזרה וההדגשה של התורה "ואת צאן לבן אחי אמו" לומר שצאן זה היה כולו צאן לבן ולא היה אחד מהן גנוב, לפיכך ניגש לסייע לה לגלול את האבן כדי שיישטו ממנה.

(וצ"ע שמצוות חסד יש לעשות עם כל אחד ואפילו אם חלילה וחס היו הצאן גנובות מכל מקום ודאי שאינן צריכים לסבול מחמת זה מן הצמא, מכל אפשר שלא היה לו להקדים להשקות את הצאן הזה מלפני צאן האחרים שהיו שייכים לבעלים וכי איזה מצוה של חסד עם קרובי משפחה יש כשבעצם הצאן הללו הן גזולות אדרבה מחזק הוא עושי עוולה בכך, וצ"ב לדינא)

ומכל מקום צ"ב למה נכפלה התורה לומר שרחל היא בתו של לבן? ואולי יתבאר עם דברי תרגום יונתן (על פסוק ט) "ועודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן אשר לאביה" ותרגום בזה "ורחל אתת עם ענא דלאבוה ארום רעיתא היא בההוא זימנא ארום הוה מחתא דה' בענא ולא אשתיריו מינהון אלהן קלילין ותריך רעיא דליא ומה דאישתרארו שוי קדם רחל ברתיה" מבואר בדברי תרגום יונתן שכמעט כל מקנהו של לבן מת ולא היה לו צורך ברועים ולפיכך סילקם מעבודתם וכל מה שנותן בידו מסר לבתו לרעות.

ונראה שמסתמא כל הבהמות שלא היו שלו היו אלו שמתו במגיפה, וכיון שכן לא רצה שאלו שנותרו שהיו אכן שלו יהיו בידי רועים כיון שסתם רועי צאן גזלנים הם יעויין (ב"מ דף ה' ע"ב) ויעיין ברש"י שמבאר דכן דרך הרועים שמרעים את בהמותיהם בשדות אחרים.

(ברם יש לעיין דהתם משמע דרק את בהמות עצמם הם חשודים להרעות בשדות אחרים אבל לא בהמות אחרים כיון שאין אדם חוטא בלא לו, ברם יש לומר דכל זה נאמר רק ברועי ישראל שעל עצמם הם חשודים אבל לא בשל אחרים אבל רועים של עכו"ם חשודים בכללות

א) צאן לבן אינו מן הגזל.

איתא בפרשה (פרק כ"ט פס' י') "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו".

דברי הפסוק צריכים ביאור רחב, כמה וכמה פעמים נכפל הפסוק לומר שלבן הוא אחי אמו וכל זה למה? ועתה לאחר שנאמר בפסוק הקודם, עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן אשר לאביה כי רועה היא, די היה לכתוב, ויהי כאשר ראה יעקב את רחל ואת הצאן וכי למה האריך כל כך הפסוק (פעמיים) לפרט את צאן לבן אחי אמו?

ואמר בזה מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי שליט"א (ה' יאריך ימיו ושנותיו בנעימים, משולם דוד בן אלטע הענדיל לרפ"ש בקרוב) ביאור נפלא ביותר, דהנה מצינו להלן בפרשה (פר' ל') דיעקב הסכים לשמור על צאן לבן ולהרוויח מהם ובשל זה נותר בביתו עוד שש שנים, ויש לשאול היאך עשה יעקב עם לבן עסק זה והלא לבן רמאי וגנב מופלג היה [כפי שמצינו בדברי המדרש רבה ע"י י"ט שנטל לבן משכונות מכל בני עירו כדי שלא יגלו ליעקב שהוא מחליף את רחל בלאה ולאחר מיכן קנה במשכונות אלו את הסעודה והיו כולם צריכים לפדות את משכונותיהם מידי החנוונים ולאחר מיכן החליף את משכונותו של יעקב עשרת מונים ומסתמא זו הייתה כל התנהלותו שהכל בידו גניבה ורמיה] וכיון שכן היה מקום גדול לחוש שאף את הצאן שלו הצליח במעשים כאלו לקנות, וא"כ יעקב אבינו שכולו ניקיון כפיים היאך הסכים לעשות את העסק הזה עם לבן והרי ודאי חלק גדול מאד הם גנובים וגזולים?

ועל כורח צריכים לומר שאף שלבן מלא גניבה ורמיה מכל מקום ודאי שלא עשה את כל ממונו בגזילה אלא היו לו חלק מהצאן שהיו שלו, וכנהנה וכנהנה עליהן היו גזולות, ומכל מקום יעקב אבינו עצמו ידע איך לבחור ולברר את הממון הכשר מן הגזול ולא נטל אף אחת שהיה עליהן ספק ספיקא של גזילה (ויודע כי כוחו של הגה"ק בעל ה"בית הלוי" זיע"א גדול היה, שעוד בימי ילדותו יודע היה לומר איזו תפילין כשרות הן ואיזה יש בהן פסלות, ועל המהרי"ל דיסקין זי"ע ידוע שהיה יודע

שהיה קין שוטה שמייהר להרוג את הבל בחיי אביו (וקין לא עשה כן בשל נקמה, רק שרצה לרשת את כל העולם ושהכל יהיה שלו ולכן טפי היה עדיף שיכבוש את יצרו הרע כי אם לא היה הורג את הבל לא היה עוסק בפרייה ורבייה והיו רק שניהם בעולם, והטעות שלו שאדרבה בסוף התעסק עם יורשים כשת וזרעו.

(ברם טענתו של פרעה מוזרה לחלוטין, שהרי אף אם אדם הראשון היה כובש את מעיינו ולא היה מוליד יותר, ברם אם קין לא היה הורג את הבל בודאי היה נושא אשה והיה מוליד ממנה ילדים וא"כ מה היה קין מרוויח מזה שהיה הורג את הבל לאחר מיכן אבל הרי היו נותרים עדיין צאצאי הבל שהיו יורשים את הבל ומה לי אם אדם נושא אשה ומביא יורשים אחרים בעולם או הבל עצמו מביא לעצמו יורשים אלא א"כ כוונתו הייתה שאם רוצה הוא לרשת את הבל היה עליו לדאוג לא רק שהבל ימות אלא שגם אביו לא יעמיד יורשים חדשים ובכך יבטח את ירושתו הבלעדית).

אבל לאחר שעשו ראה שיעקב הולך לשאת אשה ויהיו לו בנים שלח אחריו את אליפו כדי שיהרגו קודם שישא אשה ויהיו לו יורשים (ואז יירשנו יצחק אביו וממנו ירש עשו אח"כ לאחר פטירת יצחק) ועל כן אף שמתחילה אמר יקרבו ימי אבל אבי כל זה היה בשל החשבון שיעקב לא יספיק לשאת אשה עד אז אבל כשראה שמנוי וגמור עם יעקב לשאת אשה כבר עתה לפיכך שלח אחריו את אליפו כדי שיהרגו ויוכל לרשת אותו.

(ויש להוסיף בזה שעיקר חששו של עשו היה שהברכות שנתן יצחק ליעקב תתקיימנה בו וממילא יהיה עשו לו לעבד, ברם אם ימות יעקב בלא בנים ממילא כל הברכות שקיבל מיצחק בטלות ולפיכך חשוב היה לו להמית אותו בטרם יעמיד בנים ובזה הברכות תשארנה ברשותו לנצח)

ברם בעניותי לא זכיתי להבין את החשבון הנ"ל, דא"כ נמצאת עיקר המטרה מניעת הירושה וא"כ לא עשה אליפו ולא כלום דאם אמנם נטל ממנו את ממונו אבל הרי עתה יוכל לשאת אשה ולהקים זרע וגם עתה יש לו לדאוג שכל ההבטחות שנתן יצחק תעמודנה לו. ואולי צריך לומר דאליפו לא היה ידע את החשבון הנ"ל אלא סבור היה דמטרת עשו היא נקמה על נטילת הברכות ואם המטרה היא נקמה אפשר לצאת בזה גם אם נטל את ממונו ונחשב כמת דאף בזה יש איזה שהיא נקמה ומאידך לא עבר על איסור רציחה, ולפיכך נאמר ולפי שגדל בחיקו של יצחק כלומר דמכוח זה לא היה יכול לשפוך דמים חנים ולפיכך אם יכול הוא לצאת ידי חובתו בנטילת ממונו.

ועדיין צ"ב למה עשו עצמו לא רדף אחרי יעקב ולא חשש שאליפו שגדל בחיקו של יצחק אולי יתרשל במלאכתו כפי שאירע למעשה? ונראה היה לומר בדרך האפשר דעשו לא רצה לרצוח את יעקב במו ידיו בגלל צערו של אביו ולפיכך כל עוד הוא חי העדיף לעשות את

על הגזל כיון שנוח להם יותר להרעות את הבמות בשדות שמצויות ואף אם של אחרים מאשר ילכו מחוץ לעיר כדי שלא להיכשל בגזל או אפשר דכיון שכבר יש להם את שלהם ובשלהם אינם מקפידים כבר אינם משגיחים גם על של אחרים אבל כשמרעים רק של אחרים אין חשודים)

וכיון שלבן הבין שנענש בשל גזל לא רצה שאלו שנותרו ימותו בשל גזל ולפיכך הקפיד למוסרן לרחל שהייתה צדקנית ומקפדת על הגזל. ואולי בשל זה שב הפסוק להדגיש שרק בשל זה שהיא בתו של לבן לפיכך נמסרו צאן לבן הנותרות כי היא תקפיד על כך שלא יהיה גזל ברעייתו, ולפיכך כיון שהכיר בכולן שהן אכן צאנו בלא חשש גזל לפיכך ויגל את האבן מעל פי הבאר להקדים להשקות את הצאן ודו"ק.

(ב) למה שלח עשו להרוג את יעקב בחיי אביו?

איתא (פסוק י"א) **"וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך"**.

ובפרש"י: לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה, דבר אחר לפי שבא בידיים ריקניות, אמר אליעזר עבד אבי אבא היו בידי נומים וצמידים ומגדנות ואני אין בידי כלום, לפי שרדף אליפו בן עשיו במצוות אביו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו של יצחק משך ידיו, אמר לו ומה אעשה לציווי של אבא? אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת".

מוכח מדברי רש"י דעשו גמר אומר להרוג את יעקב עוד בחיי אביו, ולכאורה זה סותר את מה שנאמר בפרשת תולדות (פ' כ"ז פס' מ"א) **"וישטום עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אב"י ובפרש"י** "שלא אצער את אבא" הרי שמוכן היה להמתין עד לפטירת יצחק ולא קודם לכן?

וביאר בזה מו"ר מרן הגרמ"ד שליט"א (לרפ"ש) על פי דברי הילקוט שמעוני רמז קט"ז) **"עשו אמר, שוטה היה קין שהרג את אחיו בחיי אביו ולא היה יודע שאביו פרה ורבה, אני איני עושה כן, אלא יקרבו ימי אבל אבי. פרעה אמר שוטה היה עשו, שאמר יקרבו ימי אבל אבי ולא היה יודע שאחיו פרה ורבה וכו' עיי"ש. נמצא לפי זה דבאמת לא עשה עשו את מעשהו בשל הדאגה לצער של אביו (כפי שמפרש רש"י) אלא היה כאן חשבון של כדאיות, דהוא אמר לעצמו כעת יצחק הרי קרוב למותו ועדיין בלאו הכי יעקב אינו פרה ורבה (כרגע, וסבור היה שלא יאריך ימים עד ק"פ שנים והרי יעקב לא ימתין עד אז וינשא? אלא שעשו לא עשה עדיין את החשבון הזה) א"כ למה לי להרוג את יעקב הרי מסתמא כשיצחק ימות עדיין יעקב לא יהיה נשוי וכשאמיתנו לא יהיו לו עדיין יורשים ממילא אירש אותו (והיו כאן שני חשבונות הן נקמה והן ירושה וכיון שם לא יצטרך לצער את יצחק יכול הוא עדיין לכבוש את נקמתו) ולכן אמר**

עומד העולם ואי אפשר לעולם להתקיים בלעדיו. ולפיכך התחייבו אנשי סדום כליה יעל שלא החזיקו יד אביון". והוא הדין מצוות כיבוד אב ואם, היא מצוה מן המושכלות ולפיכך התחייבו בה בני נח אף שלא נאמרה להם בפירוש וכיון שכן מניעתה מחייבת עונש.

ברם מאיך אפשר להקשות לאיך גיסא, כיון שמצוות כיבוד אב ואם מחויבים הם מעיקר הדין ומאיך לא נתחייבו במצוות תלמוד תורה קודם מתן תורה ואדרבה אסור לבן נח לעסוק בתורה, אי"כ היאך אפשר שמצוות תלמוד תורה יותר חשובה ממצוות כיבוד אב ואם שהיא מן המושכלות?

אם לא שנאמר שיעקב אבינו עסק במצוות תלמוד תורה של ז' מצוות דבני נח שבכה"ג מותרים וחייבים ללמוד כדי לידע את הדינים (דבלאו הכי צ"ע היאך היה מותר לשם ועבר ללמוד תורה והרי אסור לבן נח ללמוד תורה ואף מתחייבים מיתה, אלא ודאי דבבית שם ועבר למדו את הדינים שהרי מוזהרים הם על הדינים? ואמר לי בזמנו מו"ר מרן הגר"י שרייבר זיע"א גאב"ד ק"ק אשדוד דלצורך ידיעת הדינים צריכים הם ללמוד חלקים גדולים מחו"מ ויש בזה עסק לשנים רבות)

ונראה דאת הדינים הללו הלך יעקב אבינו ללמוד בבית שם ועבר, וכיון שמצווים הם בלימוד זה יש להם שכר גדול מאד, ולא בגדר "אינו מצווה ועושה" דאם לא כן היאך יכול להיות תלמוד תורה גדול ממצוות כיבוד אב ואם שבזה הם בגדר מצווה ועושה.

ברם ראיתי שכבר תמהו בזה דהיאך אפשר לומר על מצוות כיבוד ואם דהוי בגדר מצווה ועושה והלא איתא בגמ' בקידושין (דף ל"א ע"א) במעשה דדמא בן נתניה "ומה מי שאינו מצווה ועושה כך מי שמצווה ועושה על אחת כמה וכמה" הרי לנו שבבן נח אין מצוות כיבוד אב אלא רק בגדר אינו מצווה ועושה?

ובשם מרן ראש הישיבה רשכבה"ג הגרא"ל זיע"א בעל "איילת השחר" מטו לומר, דכיון שמצוות כיבוד אב ואם אינה מצוה שנצטוו בה רק מכוח חיוב השכלי לפיכך אם הוי הפסד מרובה ביותר אינו מצווה בו כיון שאין השכל מחייב להפסיד כולי האי (ומסתברא שאף אביו עצמו מוחל היה לו כדי שלא יפסיד ממון רב בשביל זה וודאי רצונו היה שיעירנו משנתנו) נמצא שיש לחלק בין מצוה שבאה מכוח המצווה הוא הבורא שבזה אין מקום להקל כיון שאתי מכוח ציווי הבורא, אבל מצוות כיבוד אב ואם אינו חייב רק בגדרי המושכלות ולפיכך במקום שיש לו הפסד מרובה אינו נענש.

ולפי"ז אפשר היה לומר בס"ד, דזה גופא אמר לו יעקב לאלפיז, כל מה שאתה בא עלי בשליחות אביך אינו במצוה שחייב הינך מעיקר הדין אלא מכוח המושכלות, והנה אין זה מן המושכלות שתפסיד את כל עולמך בשל זה, שהרי מצוות אביך לא תועיל לך, שהרי אין שליחות לדבר עבירה וממילא לא אביך יתחייב על הרציחה רק אתה, ונמצא אביך משתכר ברציחה זו לגמרי, שהרי לא

מלאכתו על ידי אחרים דכיון שאין שליח לדבר עבירה לא תחשב הרציחה כמעשה שלו וממילא לא הוא רצחו, ואלפיז כיון שגדל בחיקו של יצחק לא היה מסוגל לרצוח את בנו של יצחק כי בכך הוא משיב רעה אל חיק מטיבו, ולפיכך נתחכם ליטול את ממנו של יעקב ובכך סבור היה שקיים את מצוות אביו.

[חלק ב'] מצוות כיבוד אב ואם בבן נח

ברש"י: לפי שרדף אליפו בן עשיו במצוות אביו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו של יצחק משך ידיו, אמר לו ומה אעשה לציווי של אבא? אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת.

יש לדון בזה דנראה לכאורה דאליפו אתי מכוח מצוות כיבוד אביו, וכפי שמודגש ברש"י, אמר לו מה אעשה לציווי של אבא, ויש לדון דהיכן מצינו מצוות כיבוד אב ב' מצוות בני נח עד שחש לכבודו של אביו?

ברם באמת מצינו בב"ר (פר' ל"ט ז') "אמר הקב"ה לאברהם, לך אני פוטר מכיבוד אב ואם ואין אני פוטר לאחר מכיבוד אב ואם (כלומר אברהם נצטווה לעזוב את תרח ולצאת מחרן עוד בחיי אביו, אף שהיה עליו מצוות כיבוד אב הרי שאברהם היה כבר מצווה במצוות כיבוד אב, ודוחק לומר כיון שקיבל עליו לקיים את כל תרי"ג מצוות ומכללה מצוות כיבוד אב ואם, דהרי בגמ' במגילה (דף ט"ז ע"ב) למדו דין, גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש. משמע דיש להעניש על ביטול כיבוד אב ואם ורק דמשום דגדול כוח תלמוד תורה בשביל זה לא נענש יעקב, והנה בשלמא אם הייתה מצוות תלמוד תורה שייכת בבני נח שפיר יש בזה דיני עונשים ורק משום דכוח תלמוד תורה כה גדול שבזכותה אין להעניש על ביטול כיבוד אב ואם, אבל אם מעיקר הדין אין מצווים בכיבוד אב ואם רק דמקבל על עצמו לנהוג במצוות העתידות להיות מה מקום יש לעונשים בכה"ג?

אלא ודאי דאף בני נח מצווים במצווה זו. אף שלא מצינו לזה שורש ב' מצוות דידהו, ברם כבר כתב רבינו ניסים גאון בהקדמת הש"ס וז"ל "כי כל המצוות שהם תלויים סברא ובאובנתא דליבא כבר הכל מתחייבים בהן מן היום אשר ברא אלוקים אדם על הארץ עליו ועל זרעו אחריו לדורי דורות" ואכן יש במצוות כיבוד אב ואם חלק שהוא מהמושכלות וכפי שכבר כתב בזה החינוך (במצוות כיבוד אב ואם) "משרשי המצווה, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד עם מי שעשה עמו טובה ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים".

הרי לנו שמצווה זו ראוי שכל אדם ינהג בה וכיון שכן אף שלא נאמרה בפירוש לבני נח התחייבו בה אף בלי ציווי מפורש והרי בשל כך נתחייבו אנשי סדום ועמורה על זה שלא גמלו חסד עם הברואים ואף שאין מצוות חסד בכלל ז' מצוותיהם, מכל מקום חסד הוא דבר שבשלו

בי", ובמאמרינו בפרשת וירא ופרשת חיי שרה ביארנו בס"ד שכיון שהתפילות נתקנו ע"י ג' האבות, לכן יסדו אנשי כנסת הגדולה את התפילה כנגד מדותיהן של ג' האבות, והבאנו את דברי הרמח"ל בדרך ה' ח"ד פ"ו שכתב: "והנה כנגד שלשת הסוגים האלה נתקנו שלש ברכות ראשונות של התפילה, ובהן נמשך השפע העליון בכלל, ואחר כך באמצעות נמשך לפרטים כפי הצורך, **ובשלש אחרונות מתחזק ומתיישב במקבלים על ידי ההודאה שנותנים עליו**, וזה כלל תקון התפלה כולה".

והנה במאמרינו הנ"ל ביארנו באר היטב איך שלשת הברכות הראשונות מכוונות כנגד מדותיהן של ג' האבות, ואיך גם כל הברכות האמצעיות מכוונות כנגדן, ועתה נבוא לבאר בס"ד איך ג' הברכות האחרונות הם ג"כ כנגד מדות אלו, ועל ידם שפע המדות הללו "מתחזק ומתיישב במקבלים" (כלשון הרמח"ל), שהם עם ישראל.

ובטרם נבאר זאת יש להקדים, דהנה יש בעם ישראל ג' חלקים, כהנים לויים וישראלים, וידוע מהזוהר והספרים הקדושים שג' אלו הם כנגד ג' האבות, וכמ"ש בשל"ה פרשת תולדות תורה אור ח': "נודע כי מדות כהן לוי ישראל שהם חסד גבורה תפארת, שהם סוד האבות, חסד לאברהם ופחד יצחק ואמת שהוא תפארת ליעקב, וכלל ישראל נקראו בני ישראל, וכן נקראים ישראל סתם ע"ש יעקב אבינו, וכן נקראו בית יעקב על שמו".

ובפי' הגר"א לישעיה ה' י"ב כתב: "וזה שאנו אומרים אברהם יגל היינו בתפילת שחרית צלותא דאברהם אז הוא גילה ושמחה, וברמשא רינה לעת תפילת המנחה צלותא דיצחק, וזה שאמר יצחק ירנן... **וכהנים המה כנגד אברהם והוא כנגד שחרית אמר כהנים לעבודתם והלויים כנגד יצחק ברמשא רינה אמר והלויים לשירם ולזמרם**", וכן מבואר בכתבי הגר"א ותלמידיו בהרבה מקומות (הובאו בביאור הגר"א לשה"ש הוצאת מוה"ק הערה 350) שעבודת הכהנים היא בבחי' שמחה כמ"ש "עבדו את ה' בשמחה", והיא מידתו של אברהם כמ"ש "אברהם יגל", ושירת הלויים היא בחי' רינה, והיא מידת יצחק כמ"ש "יצחק ירנן", ויש להוסיף שאברהם עצמו היה כהן גדול כמ"ש בב"ר פמ"ו, וכן מבואר בנדריים ל"ב ע"ב שאברהם אבינו הוא שורש הכהונה, ע"ש, וגם אהרן הכהן נקרא "איש חסידך".

יאבד את עולמו, ואילו אתה שלך אין כל נפק"מ ממותי רק לקיים את רצון אביך ובשל זה תפסיד עולמך, לפיכך טפי עדיף שתיטול את ממוני והרי בזה אהיה חשוב כמת ויש בזה מעין קיום רצון אביך ואילו אתה לא תאבד את עולמך.

וראיני שמקשים על דברי רש"י ז"ל דלמה היה ליעקב להפסיד את ממונו, היה לו לומר לאלפיז דאפילו אם הוא מצווה מצד הדין במצוות כיבוד אב מכל מקום אין כיבוד אב דוחה אף מצוה, כדאיתא בגמ' דיבמות (דף ז' ע"א) דאם אמר לו אביו לחלל את השבת או שלא להשיב אבידה אסור לו לשמוע לדברי אביו דאתה והוא מצווים לשמוע לדבר ה', ועוד דהוי מצוה הבאה בעבירה ולא תעלה בידו מצוה כלל וא"כ לא הרויח כלל מצוה [אמנם בזה גופא יש לדון אם הוי מצווה הבאה בעבירה דרק היכא דעצם קיום המצוה הוי בעבירה לא הוי מצוה כגון אכילת מצה דהוי בגזילה לא קיים מצוות אכילה כי בזה גופא שאוכל הוא עושה עבירה, אבל היכא דהמצוה היא רק התוצאה וכגון הכא, דלא עצם הרציחה היא המצוה של עשו אלא רק התוצאה דעשו רוצה את יעקב הרוג כדי לנקום בו או כדי לירש אותו וממילא לא הוי חיסרון של מצוה הבאה בעבירה].

אשר ברור צריך לומר דאליפז לא היה לו כל עניין לקיים מצוה ולא דן עם יעקב אבינו מה יעשה עם מצוות אביו, אלא מוכרח היה לעשות ציווי אביו שחייב אותו להורגו ויעקב אבינו לא דן עמו באיזה אופן יקיים את המצוה אלא נתן לו עצה איך יוכל להטעות את אביו שכאשר יאמר לו מה נעשה עם הציווי שלי יאמר לו שהרגו וטען לו יעקב שאין בזה שקר כיון שעני חשוב כמת הרי זה כאילו הרגו.

ואף שלא זו הייתה כוונתו האמיתית של עשו ואף הוא ידע שאליפז לא ירצה לשמוע לכזו טענה שהרי לכשיוודע לעשיו את האמת ודאי יכעס עליו, מכל מקום אליפז גופא כיון שגדל בחיקו של יצחק קשה היה לו לקיים את הציווי כפי שהטיל עליו כיון שמבית יצחק למד חומרת האיסור של רציחה ולפיכך נטה לקבל את דברי יעקב אף שידע את האמת שהוא מעמיד את חייו בסכנה, ודו"ק.

***

(מהרה"ג החו"ב בעל וברך דוד שליט"א)

ב) שלש ברכות אחרונות - כנגד ג' האבות

וּפִגַע בְּמִקוֹם וַיִּלֶן שָׁם כִּי-בָא הַשֶּׁמֶשׁ (כח, יד)

איתא בברכות כ"ו ע"ב "איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום רבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תקנום וכו' יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע

שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה
ובין התלמידים העוסקים בתורתך וגו', ובהרבה מהתפילות הללו יש בקשות להנצל מאויבים שונים, וכן באלקי נצור "וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבתם", וזה ג"כ שייך לענין השלום כמובן.

וכן נפילת אפים היא כעין המשך של ברכת השלום, כי עיקר התחנן הוא על ענייני שלום והצלה מאויבים, כדמצינו בתענית ט' ע"ב שרב פפא אמר בנפילת אפים: **"רחמנא ליצלן** מכיסופא דשימי", ובקדושין פ"א ע"ב אמרינן: "רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה הוה אמר הרחמן **יצילנו** מיצר הרע", וכן מבואר בעובדא דר' אליעזר בב"מ נ"ט ע"ב שבנפילת אפים התפלל להנצל מהחולקים עליו, ע"ש, וכן מזמורי התהילים שנקבעו במנהגי ישראל לאמרם בנפילת אפים יש בהם הרבה דברים על ענייני הצלה מאויבים, במנהג אשכנז אומרים את מזמור ו' (מלבד הפסוק הראשון) שנאמר בו "סורו ממני כל פעלי און" וכן "ישו ויבהלו מאד כל אויבי ישבו ישו רגע", ומנהג ספרד לומר את מזמור כ"ה שנאמר שם "אל יעלצו אויבי לי", וכן "עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי", וכן "ראה אויבי כי רבו ושנאת חמס שנאוני".

ונראה שמטעם זה כתבו הראשונים שאין להפסיק בין התפילה לנפילת אפים כיון שהיא המשך התפילה, כמ"ש בחידושי הרא"ה ברכות ל"א ע"א: "ומסתברא דלית ליה לאשתעווי ולאשתהווי בין תפלה לנפילת אפים **דכולה כעין תפלה אריכתא היא**".

וכן כל פסוקי והוא רחום שאומרים בשני וחמישי הם על ענייני שלום כלל ישראל בארץ גלותם, וכן אבינו מלכנו שאומרים בעשי"ת (וכיום גם בשאר תעניות), וגם זה המשך לענין ברכת השלום.

***

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

ג) בדיני שבע ברכות

א לאחר שלבן רימה כדרכו את יעקב ונתן לו את לאה בתו במקום את רחל, ויעקב גילה את התרמית בבוקר יום חתונתו, כתוב בפרשה (בראשית כט, כז) שלבן אמר ליעקב: **"מלא שבע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות"**.

ולפ"ז נמצא שברכת רצה הנקראת במשנה **"עבודה"** היא כנגד מידתו של אברהם, ונראה דגם "רצה ה' אלקינו בעמך ישראל ובתפלתם" הוא מענין מידת אברהם אבינו, כי רצון ה' בעמו שייך למידת החסד, כדכתיב **"רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו"**, וכן רצון ה' בתפילה שייך למידת החסד כמ"ש **"ואני תפילתי לך ה' עת רצון אלקים ברב חסדך"**, וכן יש לומר דמה שאומרים **"ותפלתם באהבה תקבל ברצון"**, הוא משום שהאהבה היא מידתו של אברהם כמ"ש (ישעיה מ"א ח') **"זרע אברהם אהבי"**, ואמרינן בסוטה ל"א ע"א: **"מה ירא אלקים האמור באברהם מאהבה אף ירא אלקים האמור באיוב מאהבה, ואברהם גופיה מנלן דכתיב זרע אברהם אוהבי"**.

ובנוסח א"י הקדום חתימת ברכה זו היתה: **שאותך לבדך ביראה נעבוד**. וכן היא חתימת ברכה זו בימים טובים לפי מנהג אשכנז, והכוונה בזה לסוג היראה שהיה אצל אברהם, שהוא יראת הרוממות שהיא מאהבה, וכמ"ש בגמ' סוטה הנ"ל: **"ירא אלקים האמור באברהם מאהבה"**.

וברכת **מודים** כולה שירה לה', והיא כנגד שירת הלויים שהיא כנגד מידתו של יצחק כנ"ל.

וברכת השלום היא ברכה על כל ישראל שישים ה' עליהם שלום, וזהו כנגד מידתו של יעקב שכל ישראל נקראו על שמו, כנ"ל, וכן מצינו שמידת השלום שייכת למידתו של יעקב כמ"ש בזוהר ויקרא י"ב ע"ב: **"עושה שלום במרומיו דא יעקב דכתיב תתן אמת ליעקב וכתוב והאמת והשלום אהבו, דאמת ושלום קשיר דא בדא"**, ובזוהר ח"א השמטות רס"ד ע"א אמרו: **"בא יעקב ורצה בה ולא נתנוהו לו, א"ל הואיל ואברהם מלמעלה ויצחק למטה אתה תהיה באמצע ותכלול שלשתם דכתיב תתן אמת ליעקב, ומאי אמצע היינו שלום, והא כתיב תתן אמת ליעקב, אמת ושלום חד הוי, כמה דאת אמר דברי שלום ואמת כי שלום ואמת יהיה בימי"**.

תפילה דבתר צלותא ותחנן - המשך לברכת השלום

ונראה שגם תפילת אלקי נצור שהיא "תפילה דבתר צלותא" היא כעין המשך של ברכת השלום, שבה יש בקשות על השלום הפרטי של המתפלל, וכן שאר התפילות דבתר צלותא של האמוראים בברכות י"ז ע"א הם מענייני השלום, ובפרט תפילתו של ר' אלעזר "שתשכן בפורינו אהבה ואחוה ושלום וריעות" וכו', וכן תפלתו של רב ספרא, שהיא "יה"ר מלפניך ה' אלקינו **שתשים**

ובערוך השולחן (אבן העזר סב, יא) כתב: "ואף על גב דלאו דבר שבקדושה הוא כקדיש וקדושה שלא יתאמרו בפחות מעשרה מ"מ כיון דאומרים שהכל ברא לכבודו לכבוד הנאספים ומזכירין בניין ירושלים אין מדרך הכבוד להזכירם בפחות מעשרה [עייין מגילה (כג, ב)]." ודבריו לא מעלים ארוכה, שהיכן מצינו עוד ברכה כעין זו שצריכה עשרה. וכי ברכת המזון שנזכר בה בנין ירושלים צריכה עשרה.

ב. בהמשך הגמרא (כתובות שם) בדיני שבע ברכות איתא: "תנו רבנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה. אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות." ונחלקו רבותינו הראשונים בביאור הך דינא דפנים חדשות. הרמב"ם (ברכות ב, י) כתב: "ברכה זו שמוסיפין בבית חתנים היא ברכה אחרונה משבע ברכות של נישואין, במה דברים אמורים כשהיו האוכלין הם שעמדו בברכת נישואין ושמעו הברכות, אבל אם היו האוכלין אחרים שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין מברכין בשבילם אחר ברכת מזון שבע ברכות כדרך שמברכין בשעת נישואין, והוא שיהיו עשרה וחתנים מן המנין." ומבואר מדבריו שעיקר הנקודה של פנים חדשות היינו שהם לא שמעו את ברכת הנישואין בשעת הנישואין.

אבל תוס' (כתובות ז, ב ד"ה והוא) כתבו: "אומר ר"י דפנים חדשות אין קורא אלא בבני אדם שמרבים בשבילם השמחה יותר. ושבת דחשבינן פנים חדשות דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה, התם נמי מרבין לכבוד השבת בשמחה ובסעודה."

ומחלוקת זו הובאה להלכה. השולחן ערוך (אבן העזר סב, ז) העתיק את לשון הרמב"ם כמעט כצורתה. ומאידך בסעיף ח כתב השולחן ערוך: "יש אומרים שאינם נקראים פנים חדשות אלא א"כ הם בני אדם שמרבים בשבילם; וי"א דשבת וי"ט ראשון ושני הוי כפנים חדשות בסעודת הלילה ושחרית, אבל לא בסעודה שלישית, וכן פשט המנהג." ומוסיף הרמ"א: "ועכשיו נהגו במדינות אלו לברך ז' ברכות בסעודה

וברש"י על אתר כתב: "מלא שבוע זאת - דבוק הוא שהרי נקוד בחטף שבוע של זאת, והן שבעת ימי המשתה בתלמוד ירושלמי במועד קטן (א, ז, דף ו, א)". וכוונתו שבתלמוד הירושלמי למדו מפסוק שימי משתה של חתן וכלה הם שבעה ימים.

והדברים מבוארים יותר בפרקי דרבי אליעזר (פרק טז) ששם נכתב: "רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִנֵּין אָנוּ לְמִדֵּין שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּשֵׁתָה, מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ, כְּשֶׁנִּשָּׂא אֶת לֵאָה עֲשֶׂה שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּשֵׁתָה, שְׁנֵאָמַר (בראשית כט, כז) מְלֵא שְׁבוּעַת זֹאת. וְנִאֲסָפוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמְּקוֹם לְגַמֵּל חֶסֶד עִם יַעֲקֹב, שְׁנֵאָמַר (שם, כב) וַיֵּאָסֹף לְבָן אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַמְּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֵּה" [וכעין זה כתוב באבות דרבי נתן (נוסח ב פרק א): "מכאן אמרו זב ז', ז' זבה ז', נדה ז', מצורע ז', טמא מת ז', אָבֵל ז', משתה ז'. וכו'." משתה ז' מנין שנאמר מלא שבוע זאת וגו' (שם כט, כז)", ובפסיקתא (כאן)]. נמצא מדברי חז"ל, שתקנת שבעת ימי המשתה קדומה היא ונהגה כבר מזמן יעקב אבינו [אמנם מהירושלמי משמע שזהו תקנת משה רבינו].

והנה בגמרא (כתובות ז, ב) איתא: "גופא, אמר רב נחמן, אמר לי הונא בר נתן, תנא מנין לברכת חתנים בעשרה, שנאמר (רות ד, ב): וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזְּקֵנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹה וַיֵּשְׁבוּ. ורבי אבהו אמר מהכא (תהלים סח, כז): בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים יְיָ מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל."

ובתוס' (ד"ה במקהלות) העירו שמלשון הפסוק "במקהלות" משמע שצריך עשרים אנשים, שהם שני קהלים, שכל קהל יש בו עשרה. ומתרגמים התוס' שאין סברא לחלק בין עשרה לעשרים. וצריך ביאור מה היה קשה לתוס' מעיקרא, מהיכי תיתי שיצטרכו עשרים לברכת חתנים.

ובאמת שעיקר הדבר צריך ביאור, מפני מה ברכת חתנים צריכה עשרה, והלא אין דבר שבקדושה, כמו קדיש וקדושה, שלגביהם מבואר בגמרא (מגילה כג, ב) שדבר שבקדושה לא נאמר בפחות מעשרה.

7
אלא שדברי הקהילות יעקב גם כן לא נהירים לי,
מהו שורש החיוב לבני הסעודה לברך ברכות אלו,
מאיזה חיוב הם התחייבו בזה.

ועוד צריך ביאור הא דאיתא בברייתא (ריש מסכת
כלה): "כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה". ונחלקו
רבתינו הראשונים על איזה ברכה מדברת הברייתא.
דעת רש"י (כתובות ז, ב ד"ה ואסר), ותוס' (שם ד"ה
רבי) סוברים שאף כשעשה נישואין, כל שלא בירך
את הברכות, הרי הכלה עליו כנידה מדרבנן; ואילו
התרומת הדשן (פסקים סימן קמ) הביא מכמה
ראשונים שחולקים על זה ומבארים שכוונת
הברייתא היא שכלה בלא נישואין אסורה לבעלה,
וקוראת הברייתא לנישואין בשם ברכה, כיון
שמברכים בשעת הנישואין [ויעויין בבית שמואל
(אבן העזר (נה, א) שהביא מחלוקת זו)].

ושיטת רש"י ותוס' צריכה ביאור, היכן מצינו
שברכות מעכבות. וכי מי שלא בירך על שחיטה או
על הפרשת תרומות ומעשרות אין המעשה חל. ועוד
קשה מה ענין חומרת ברכות אלו, כלומר אף אם
נרצה להתעקש ולומר שברכות אלו שונות משאר
דברים, יקשה מפני מה החמירו חכמים כל כך
בברכות אלו.

ד. והנראה לומר שיסוד חיוב הברכות נתקן בגלל
שמצות הנישואין צריכה להיות בשמחה. השמחה
היא כפולה, גם מצד המעלות הגדולות שיש
בנישואין, כמבואר בריש מסכת ברכות (ו, ב) ובגמרא
ביבמות (סב, ב) ובפתיחת הטור (אבן העזר סימן א);
וגם מצד מצות "ושמח את אשתו". כלומר שמצות
"ושמח את אשתו" מחייבת את הבעל להיות עם
אשתו בשמחה, ובעיקר בשנה ראשונה. ועל כן תיקנו
חכמים שכחלק מאותה שמחה, יאמרו ברכות על
הכוס [וזהו הטעם שעד שנה אפשר לברך שבע
ברכות, אלא שכיום ערבה כל שמחה ואין מברכים
לאחר שבעה ימים, כמבואר בערוך השולחן (שם,
מב)].

ג', ואפשר משום דרגילים לבא פנים חדשות; וי"א
מטעם דרגילין לדרוש, והדרשה הוי כפנים חדשות".

וצריך ביאור מהו ענין זה של פנים חדשות, כלומר,
מפני מה מברכים ברכת חתנים רק אם יש פנים
חדשות. ועוד יש להתבונן במה נחלקו הרמב"ם
והתוס', למה הרמב"ם תלה את עיקר הדבר בשמיעת
הברכות בשעת הנישואין, ותוס' תלו את הדין באדם
שמרבים בשבילו.

ג. והקהילות יעקב (כתובות סימן ו) ביאר את
מחלוקת הרמב"ם והתוס' שהיא תלויה בחקירה מהו
הטעם שצריך פנים חדשות, האם זהו משום שאותם
ברכות הם חיוב על הנמצאים בסעודה, או שעיקר
החיוב נובע מאותו אדם שהוא פנים חדשות שכלפיו
נחשבת סעודה זו כסעודה ראשונה, וחיובו בברכות
גורם לברכה לכל המסובים.

ורצה לומר שהרמב"ם סבר כמו הצד השני, שעיקר
החיוב נובע מאותו אדם שלא שמע את הברכות, ועל
כן תלה ענין זה בשמיעת הברכות; ואילו תוס' נקטו
שעיקר החיוב נובע מאותם המסובים, ועל כן תלו
את הענין באנשים שמרבים בשבילם בסעודה.
והוסיף הקהילות יעקב, שלפי הבנת התוס' שייך
לומר את הדין ששבת נחשבת פנים חדשות. משום
שהחיוב הוא על הסעודה, וכל שנהיה ריבוי שמחה
בסעודה, שייך לברך שבע ברכות; משא"כ לפי
הרמב"ם שזהו חיוב המתחיל מאותו פנים חדשות, וכתב
מה שייך לומר ששבת תיחשב פנים חדשות [וכתב
שם עוד נפק"מ האם פנים חדשות פחות מכן "ג'
יכול להצטרף. שלפי הרמב"ם אינו יכול ולפי התוס'
אפשר. ולא הבנתי כוונתו, שהרי התוס' הצריכו
שיהיה אדם חשוב שמרבים בשבילו, וקצת דוחק
לומר שבשביל קטן יוסיפו תבשילין. ובעיקר חקירה
זו, יעויין באוצר הפוסקים (סעיף קטן מ, אות ב)
שדקדקו מדעת הרמב"ם להיפך. וכן הוא בחתם סופר
(כתובות ז, א ד"ה במקהלות). ובשו"ת יביע אמר
(ח"ג סימן יא אות י) האריך בענין זה. ואין כאן
מקומו].

8
מצינו בשום מקום חילוק בין עשרה לעשרים, ועל כן לא צריך עשרים.

ולפי זה אפשר לומר, שהגמרא הצריכה פנים חדשות, משום שברכות אלו צריכות להיאמר רק כשיש לחתן שם חתן [וזוהו הסיבה בחילוק הגמרא בין בחור לאלמן ובין בתולה לאלמנה]. וממילא סבר הרמב"ם ששם חתן נהיה כשיש פנים חדשות שלא שמעו את הברכה בשעת הנישואין, שאז ברכות אלו הם הראשונות עבורם; אמנם התוס' סברו ששם חתן נהיה על ידי פנים חדשות בגלל השמחה, כלומר שהשמחה גורמת שיהיה לחתן שם חתן, משום שהשמחה שנוצרת מחמת הנישואין מראה שיש לחתן שם חתן. ועל כן צריך הפנים חדשות להיות אחד שמרבים בשמחה עבורו, ועל כן שייך לומר ששבת תיחשב כפנים חדשות, ושייך שאף סעודה שלישית תיחשב פנים חדשות [ואפשר שהרמב"ם מודה לזה, כיון שהחתן נחשב שם חתן בגלל יחודו של היום, ואתי שפיר דברי השולחן ערוך שפסק גם את הרמב"ם וגם את הדין ששבת נקראת פנים חדשות].

ולפי דברים אלו אפשר ליישב את שיטת רש"י ותוס' שסבירא להו שכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנידה, לפי שרבנן החשיבו את חיסרון הברכות והוראת השמחה כחיסרון במעשה הנישואין עצמו, ועל כן נחשבת האשה כנדה מדרבנן [ועיקר יסוד זה בשיטת רש"י ותוס' מבואר בדברות משה (כתובות סימן ח)].

וממילא חיוב הברכות הוא כפול, הן על החתן מדין מעשה הנישואין שצריך להיות בשמחה; והן על המסובים מצד שמחת המצוה הנשגבה הזו של בניית בית בישראל, ויצירת שותפות עם הקב"ה בתחתונים, ותיקון חטאו של אדם הראשון, כמו שהאריכו המקובלים (שער טעמי המצוות פרשת בראשית, עמוד לז ועוד מקומות רבים).

וכעין זה מצאנו במצות שמחת בית השואבה, שברמב"ם (לולב ח, יב) מבואר שהיא מגיעה מחג הסוכות שהוא זמן שמחתנו; ומאידך ריבוי השמחה היה גם בגלל מצות ניסוך המים וריבוי העם המתקבצים לבית המקדש, שעל כן נקראת שמחה זו בשם "בית השואבה" [ויעויין בביאור רי"פ פערלא על ספר המצוות לרס"ג (מילואים סימן ה, דף רלג) שדקדק גם מכך שבהלכות ניסוך המים (תמידין ומוספין פרק י) לא הזכיר שום מצות שמחה. ויעויין שם שהאריך בזה. וכן העיר הדברות משה (כתובות סימן ח ענף א) על הרמב"ם. ובעמק ברכה (עמ' קט) כתב כעין דברינו שהיו שני חלקים לשמחה].

והשתא דאתינן להכי, מובן היטב מפני מה תיקנו חכמים ברכת חתנים בעשרה, לפי שריבוי הקהל מביא את השמחה; ועל כן היה לתוס' הוה אמינא שיצטרכו עשרים אנשים לברכות אלו, שכן ריבוי אנשים מגדיל את השמחה, ועל זה כתבו התוס' שלא

"נחשבה" – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

בס"ד נחשבה ויצא תשפ"א

תורת השם תמימה משיבת נפש

וַיְחַלֵּם וַיְהַנֶּה סֵלֶם מִצֵּב אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׂמִימָה וַהֲנִה מִלְּאֲכֵי אֱלֹקִים עֲלִים וַיִּרְדִּים בּוֹ. וַיְהַנֶּה ד' נֶצֶב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ד' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְאֵלָיִךָ יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה שׂוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֲתַנְנָה וְלִזְרַעֲךָ.

בפרשה זו התורה מספרת את חלק מאד גדול מסיפור חייו של אבינו יעקב. כיצד ברח, כיצד נסע, היכן עבר, ואפילו מה חלם בדרך... ונוכל ללמוד מכך איך צריך לחיות, כיצד יש לנהוג בכל מיני מצבים, וגם כמה סיעתא דשמיא רואים כאשר זוכים להתנהג כך.

והנה נמצא את יעקב שוכב במקום כאשר ההגנה היחידה שמוצא כנגד החיות, הן כמה מאבני המקום... בכל זאת כאשר התעורר אחר לילה עמום בגילויים נוראים, לא מצא את נפשו מרוב

צער על כך שישן במקום קדוש... ומה נאמר אנו: אין זה כי אם איש אלקים... וזה שער השמים...

והנה יעקב אבינו הגיע אל המקום המיוחד מפני שרצה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, והרי שידע מה מיוחד במקום הזה, שגם יצחק נעקד שם, וכאשר רצה יצחק להתפלל על רבקה אשתו העקרה, הלך שם להתפלל... והיינו שהמקום התפרסם מאד, וגם יעקב ידע שזהו מקום קדוש המיועד לתפילה, ובכל זאת קם ואמר מה נורא המקום הזה, ואילו ידעתי לא ישנתי...

וכי לא ידע, הרי ידוע ידע, שאם לא כן מה בכל זאת הוא עשה שם, ומדוע הגיע לשם. אמנם נכון הוא ידע הרבה מאד, הוא ידע שזהו המקום שהתפללו אבותיו אברהם אחר העקידה ויצחק עבור רבקה. אבל לא ידע כנראה שזהו בית אלקים, ושער השמים. זה כבר משהו אחר שאין לנו מושג על טיבו, אבל יעקב אבינו ידע להבדיל.

והנה הקדוש ברוך אומר: צדיק בא אל בית מלוני ויפטר בלא לינה? כלומר הקדוש ברוך הוא באופן מיוחד כביכול רוצה שיעקב אבינו ישהה שם, אפילו בשביל לישון, ואולי בדווקא בשביל לישון, הלא גם שינה של יעקב אבינו הצדיק, יש בה כל כך קדושה ועבודת השם. אך יעקב הגיע לשם רק בשביל להתפלל. אמנם וישכב במקום ההוא, שלא ידע שהוא בית אלקים, ורק כאשר השכים בבוקר קראו בית, למה שאברהם קרא הר, ויצחק שדה.

ויעקב נסע פוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה פוכות. אין לנו שום ספק שהבית שבנה יעקב היה דוגמא לאותו בית אלקים.

יעקב נושא את רגליו בקלות, כפי שכתב רש"י, אחרי ההבטחות שקיבל מאת השם מן השמים, וילך ארצה בני קדם. הולך הוא עכשיו במצות אביו ואמו אל לבן הארמי, הוא יודע מה ומי מצפה לו שם... הולך הוא להקים את בית ישראל, עם רחל ולאה אשר בנו שתייהן את בית ישראל...

עובד הוא את צאן לבן הארמי, אותיות הרמאי, (בעל הטורים), שמחליף את משכורתו עשרת מונים, ויעקב הולך לדרכו בדרכו, דרך השם, אינו נוטה ימין ושמאל, האבות קיימו את התורה עד שלא ניתנה. ומעמיד שבטי קה. בבית לבן הארמי שבשבילו הוא בית השם, וכן בשביל ביתו ובניו, ובכל מקום הוא רואה סיעתא דשמיא. **וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֲרֶצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה... וְהָיָה ד' נֶצֶב עָלָיו...** היה זה החלום של יעקב אבינו, לא רק בלילה, כי גם ביום. כי כל ימי חייו יעקב רואה את עצמו, **סֵלֶם מִצֵּב אֲרֶצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה... וְהָיָה ד' נֶצֶב עָלָיו...**

בעבור אבותינו שבטחו בכך ותלמדם חוקי חיים כן תחנינו ותלמדינו. ולפחות שנזכה לחלום על מה שהם חלמו...

תורת השם תמימה משיבת נפש... הפך והפך בה וכולא בה...

***

בענין חכמה ותורה

וַיְחַלֵּם וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֲרֶצָה וְרֵאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה וְהָיָה מִלְּאכְנֵי אֱלֹקִים עֲלֵימ וַיִּרְדִּים בּוֹ. וְהָיָה ד' נֶצֶב עָלָיו וַיֹּאמֶר אָנֹכִי ד' אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אָבִירָה וְאַלְקֵי יִצְחָק הָאֲרִיז אֲשֶׁר אֶתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעֲךָ.

אחר שנתבאר לנו שיש ב' ענינים חכמה ותורה, וחכמה שייכא אף בגוים משא"כ תורה. נואגב י"ל דאף שיתכן שחכמה בגוים כוללת כל חכמה וגם חכמת הטבע, וכל החכמה שנראית, וההמצאות שמתחדשות ובאות. אמנם י"ל דכשם שבתורה, התורה מגדלת מה שבלב האדם, ואם בלבו מדות רעות, היא מגדלת מדות רעות, כמו שידוע מהגר"א על

הפסוק יערוף כמטר לקחי, כמו כן י"ל דמכל שכן הוא בחכמה בגוים, שתלוי באיזה מדות משתמשים, ואם משתמשים במדות רעות, אזי החכמה מגדלת מדות רעות, ואם במדות טובות היא מגדלת מדות טובות, ומה שאנו רואים היום הוא תוצאה של המדות רעות, שגורם להשתמש בחכמה למטרות גרועות. והבן.

ולדוגמא, אין ספק שהיוונים שרדפו את תורתנו הקדושה, השתמשו בחכמה בגוים למטרות נלוזות, ואילו הי' להם מדות טובות ובקשת האמת, היו מחפשים לחזק התורה.

והנה יש לנו להקור לדעת אם כל סיפורי התורה – שבודאי יש ללמוד מהם בלי גבול ותכלית, ואם ריק הוא מאתנו ריק, אמנם צריך לדעת אם הוא בגדר חכמה או בגדר תורה. ולכאורה הי' אפשר לומר שהוא בגדר חכמה, והיינו מה שיש ללמוד מסיפורי התורה, אמנם נראה שהוא בגדר תורה.

והנה לכאורה הי' אפשר לומר שזו כונת ר' יצחק שהובא בתחילת התורה, שאמר לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל. וקשה וכי דבר קל הוא ידיעת בריאת שמים וארץ וכל המעשים של המבול והפלגה וכיוצא בהן.

ויש לומר דהקושיא היא, לא הי' צריך להתחיל את התורה, היינו חכמה ודאי היא, אמנם את התורה לא הי' צריך להתחיל רק מהחדש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל.

ומה טעם כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים. זהו תירוצו של רבי יצחק שהובא ברש"י. ע"ש. וצריך להבין איך שייך ענין זה לתורה.

וברמב"ן בהקדמה לפירושו על התורה, חקר והסיק, וזה לשונו, אבל זה אמת וברור הוא שכל התורה מספר בראשית עד לעיני כל ישראל נאמרה מפיו של הקב"ה לאזניו של משה. ע"כ לשונו המפורסם.

והנה צריך להבין שאם נאמרה כל התורה מפיו של הקב"ה לאזניו של משה, ע"כ דנאמר בזה הענין דהלא כה דברי כאש, וכן נאמר בזה תורה אור, שהוא אור רוחני שמאיר הנשמה, כאשר יכנס ניצוץ השמש באחד הכתים, וכן כאשר משתדל להבין וקורא וחוזר וקורא ומתחזק להתבונן, הופכת הגחלת לשלהבת.

והנה דבר ברור שכאשר קורין בתורה סיפור מעשה יעקב אבינו שיצא מבאר שבע והלך לחרן וישן וראה בחלום סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי א' עולים ויורדים בו, הרי זה בכלל תורה אור, ודברי כאש, אמנם כמובן שזה במוצב של גחלת עד שזוכים לדרגות שמנה הרמח"ל, משתדל להבין, וקורא, וחוזר וקורא, ומתחזק להתבונן, שאז הופך הענין לשלהבת. וכך צריך לדעת זה בכל התורה כולה.

והנה יש לומר שמכלל ההבדל בין תורה לחכמה, שבתורה מודגש הצורך לרצות להבין עד הסוף, כפי היכולת, ושחם ושלוש לא יחסר לאדם בהערכה לתורה, וזה יגרום לו לזלזל בצורך להתבונן, אמנם החזו"א כתב שלא יתכן שאדם יאמר שהוא אוהב מקצת חכמה ושונא ריבוייה. וזה נאמר על חכמה, אולם התורה חייבים עוד יותר מכך להתבונן ולהתבונן. ואם חסר בהתבוננות הוא חסרון גדול, וזהו מבחיל על הרעיון.

והנה יעוין בדבריו הנפלאים של הרמב"ם, סוף מעילה, ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה ולידע סוף ענינם כפי כוחו, ואל יהרום לעלות אל ד' פן יפרוץ בו. ולכאורה הוא דבר והיפוכו, אמנם נראה שכונת הרמב"ם לבל יחשוב שהבין בלא יגיעה. והיינו שאין צריך להתיגע כדי להבין.

והנה ר' איזיק חבר, נתן רמז נפלא, שבמתן תורה כתיב וידבר א' את כל הדברים האלה לאמר, והוא ז' תיבות וכ"ח אותיות, וכן הפסוק בראשית ברא א' את השמים ואת הארץ. והענין כי כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, והרי ששמים נבראו ביד א' כביכול וכן הארץ, וזהו ענין כ"ח אותיות, שהם פעמים יד.

והנה מצינו כמה דברים שנבראו בב' ידים, כמו האדם, שלמדו חז"ל ידיך עשוני ויכוננוני. וכן ביהמ"ק כוננו ידיך. והנה יש לרמוז בפסוק לבנימין אמר ידיד ד'. שהם פעמים יד.

והענין י"ל, דהאדם וביהמ"ק והתורה הם דברים המצרפים שמים וארץ. וזהו מה שהאדם סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. כמבואר בנפח"ח, שמעשה האדם משפיע מהארץ לשמים וחוזר. וכידוע מהזוהר שמולם זה סיני. בגמטריי'. ומבואר בנפח"ח כי ע"י סיני ניתנה תורה וע"י זה האדם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה.

וזה י"ל כח מעשיו הגיד לעמו היינו פעמים י"ד. שבפרשיות הללו למדנו כל יסודות התורה, ובודאי שכאשר מתבוננים יותר ויותר רואים שכל סיפורי התורה מבארים כח המעשים, והם עצמם תורה, וזהו שהוצרך שהקב"ה יאמר למשה. כי הוא חלק מהתורה. ולא רק חכמה.

והנה י"ל דזה גופא מונח בכונת יעקב שאמר, מה נורא המקום הזה, שבא ללמוד שאם מעלת המקום גדלה כ"כ, על אחת כמה וכמה דברי הקב"ה עצמו כביכול, וכמו שכתב הרמב"ם. ודו"ק והבן היטב הדק.

"מתוך ההפיכה"

פרק מ"ה "הקברנים".

תקציר: שמוליק (הרעול) עומד בניסיון קשה בעת שהאצ"ל מתפרק ומתאחד עם כל המחתרות לארגון צבאי מאוחד שמקבל את השם צה"ל עוזי מודיע לו חד משמעית שעליו להיפרד מהמסכה ולהדהות בזהות מלאה. שמוליק נלחץ מאד הוא מפחד מאד מהקנאים שינקמו בו על הבגידה בהם הוא חושב שלא להצטרף אבל עוזי משפיע עליו לא לפחד ולעבור טיפול קוסמטי שישנה את תויו פניו (רק באיפור לא ע"י ניתוח עור) לבסוף הוא נעתר כי הוא יודע שהוא לא יכול לחזור אל מאה שערים. אבל הוא לא מוכן להיעתר לבקשה הנוספת לגלח את זקנו ופיאותיו הוא יודע כי זהו המעצור האחרון שלו לפני הגלישה לתהום. לאחר מו"מ קשה הושגה הסכמה שלא יכפו עליו גילוח הזקן והפאות אלא שבכך הוא מעורר עליו ליצינים שעושים ממנו בדיחות מאחורי מסע ההשפלה עומד אדם ששונא מאד את שמוליק וחפץ להשפילו, שמוליק לא מצליח להבין את מניעי הסאדיסט הוא מחכה לרגע שיחשוף אותו ויפרע עמו את החשבון.

למוישראלה ברגמן עילוי יחשלמי צפוי עתיד גדול רבו הגר"ח מן חאה בו את כל סימני גדלות בתורה, אלא שבדרך טמנו לו אנשי רשע שחשקו להפכו לאיש האצ"ל פח יקוש הם ידעו את חולשתו לסיגריות ודרך חולשה זו הצליחו לפתות אותו למחתרת הם טמנו לו פתק קטן בגמ' כי לאחר סדר שלישי מחלקים סיגריות חנים הוא ועוד ארבע בחורים התפתו להגיע מחכה להם צייד רשע שלבוש בתלבושת של חרדי אבל תוכו חלול לחלוטין הוא יוצר איתם שיחה נחמדה ומפתה אותם לבוא פעם נוספת בעוד שבועיים מוישראלה חושד במניעים ומתוכח עם הצייד הלה מנסה להסוות את מניעיו.

לא בחינם שכרו אנשי הרשע את יודה'לה אקער כמי שייפגש בפעם הראשונה עם הטרף הקל, הייתה לו שפת חלקלקות עד שיכול היה להטעות את האדם החכם ביותר, קצ צד דרך חלוקת הסיגריות והממתקים עשורת בחורים, לכל אחד הייתה לו את השפה המתאימה כדי לשכנעו בתום כוונותיו, איש לא היה מאמין על הבחור שהלך לבוש עם כל הלוש שבלבו פנימה אינו מאמין בכלום, היו לו פנים תמימות להפליא, עד שכל מי שהיה פוגשו היה חושב שהוא בחור עדין ונקי מכל כוונות רעות. מוישראלה ברגמן התעמת איתנו למעלה מעשרים דקות וניסה להטיל דופי בכוונותיו.

"למה צריכים להחביא פתקים בגמ'? שאל בלהט, למה רק הם נבחרו לקבל מתת חנים, למה לא לצאת במוצהר ולחונן את כל בני העניים? מה הן האפילויות המשונות?"

יודה'לה לא איבד עשתונות, על כל שאלה ענה בנועם עם חיוך רחב על שפתיו, הוא הסביר לו כי אין להם יכולת לתת לכל בני הנוער כי אין הבור מתמלא מחוליותו, צריכים לזה מקורות מימון שלא קיימים, הם בחרו את הבחורים שהגיעו על פי גורל, בעוד זמן תהיה הגרלה נוספת, עוד כמה מבני העניים המובחרים יבחרו, אין אפילויות רק על פי גורל נעשה הכל ויש צוות תלמידי חכמים שמפקחים על ההגרלה.

"אפשר לדעת מי הם הת"ח שעומדים מאחוריהם?" הסתקן מוישראלה, הוא סקן וחקן ולא קונה כל דבר כמסורה מסיני.

"הייתי אומר לך, אבל הדבר נמצא בחיסיון "הולך רכיל מגלה סוד" נאמר, יש כאן איסור של רכילות כמבואר בחפץ חיים".

הפעם חש מוישראלה שהבחור אומר דברי טעם, הוא התרצה לבוא לביקור נוסף, בפעם השניה כבר לא בדק את השיניים של הסוס, הלוואי שכל שבועיים יקראו לו לעשות חיים.

קצ נכנס האומלל בתום לב, למועדון בחורים קלי דעת שיש להם בעולם המושגים שלהם נושאים נוספים חוץ מהגמ'.

הוא קיבל עוד כמה פתקים קטנטנים שרמזו לו מה לעשות בלילה אחרי הסדר, הלוכד נזהר לא להסית לבטל תורה חלילה וחס, הכל נעשה בהיתר, רק אחרי סדר שלישי, קצ לא נראתה הירידה לאחד מבחון, גם לא לבחור עצמו.

מוישראלה לא חש שבעצם הוא כבר בתוך קורי העכביש שנטוו סביבו, עד שלא יוכל לצאת מהרשת. קצ צעד אחרי צעד משכו אותו לתוך הרשת, עד שביטחו שהוא אחד משלהם, או אז החלו לספר לו על ארגון אצ"ל, איזה ארגון נפלא הוא, הוא שמע על

הרעיונות הנשגבים להציל את ארץ מיד הערבים והאנגלים שרק רוצים ברעתנו, אסור להותיר את המצב על מקומו, חייבים לעשות שינוי.

אם נהיה חזקים נגרש את האנגלים מארצנו, הערבים הפחדנים יכנעו תחתינו או שישתלקו מהארץ, אז נוכל להקים את בית המקדש השלישי, בכך נביא את המשיח שמתמהמה כאלפיים שנה. והכל... בזכותך ובזכות חברך שלא יעמדו אדישים למאמצים הכנים שאנו עושים לקרב את משיח צדקנו" הטיף ה"צדיק" בלהט.

מוישלה בתחילה גיחך, בית המקדש השלישי ירד מהמשמים או שיקימו המשיח בלי עזרתנו הדלה, אבל יודל'ה לא התבלבל לשניה אחת, הוא היה ערוך כיאות לויכות, הוא ציטט לו כמה מאמרים שהוכיחו את ההפך, מוישלה לא ידע שיודל'ה הוא מומחה להמציא מדרשים שלא היו ולא נבראו ואף משל לא היו, הוא למד את מלאכת הזיוף כיאות אצל אחד ממסלפי התורה באוניברסיטה העברית פרופ' ליבוביץ, הלה נתן לו טיפים מיוחדים, איך ניתן להביא מאמרים שיראו כאמיתיים לחלוטין, בכך תהיה לו עדיפות על פני המתווכח עמו.

אחרי כמה הרצאות אצל כמה מומחים, השתכנע מוישלה שאכן המצב בלתי נסבל וצרכים להטות כתף לגאול את עם ישראל.

לפתע החלו לקנן ציפורים רבות בראשו של מוישלה יקירנו, הוא החל לגלות עניין בחדשות שמסביב, הוא היה מברר אצל המבנינים אם היו פעולות שהסבו נזקים חמורים לאנגלים, היו כאלו שידעו לספר ולהלהיב את הרוחות, מרגע שגילה כי קיימים עוד "דברים מעניינים" חוץ מהגמ', ירדה ההתמדה שלו פלאים, התורה כבר לא הייתה משאת נפשו, השאיפה להיות מהברנזה של הלמדנים כבר לא הייתה בראש מעיינותיו.

הוא החל לחבור לכל מיני טיפוסים מחוץ לשיבה, בחורים שלא מצאו מקום מוגדר והסתובבו בלי למצות מעצמם כלום, שהם יהיו החברים של מוישלה המתמיד!?

היות ומוישלה היה מהמקרים הראשונים שנפגעו במגיפה האיומה שסחפה מאות בחורים מטובי הישיבות, התעוררה הנהלת הישיבה די מאוחר, כשהתעוררו גילו כי מוישלה כבר אינו בן יחיד, עוד שלושה בחורים מהשיעור שתחתיו גלשו מטה, הם לא היו "השפיץ" של שיעורם, אבל ישבו ולמדו את הסדרים ומעולם לא נרשמה אצלם ירידה, לפתע הם נמצאו בסדרים ביחד עם מוישלה, בתחילה רק לכמה דקות, אבל לאחר מיכן גברה תעוזתם עד לעשרים דקות ומעלה, אחר מיכן העזו לצאת מאולם בית המדרש כדי לתפוס פטפוט קליל באויר הצח.

ולא עוד, אלא שאחד האברכים החשובים מצאם ליד שוק "מחנה יהודה" כשהם מעשנים רח'ל, דבר שלא היה עד עתה. מי שהביא להם את הסיגריות היה לא אחר ממוישלה הצדיק שלנו, היו באמתחתו 5 סיגריות שלימות של "אסקוט" חבויות בקופסא מיוחדת, עתה הוא לא רק חוטא אלא מחטיא את האחרים עמו, ה' ישמור, המצב חמור ביותר, צרכים לראות אם יש מקום להותירו בישיבה, לפני שיחרב את כל השיעור ומי יודע אם לא את כל הישיבה, תפוח אחד רקוב בגל תפוחים מרקב את הכל בתוך תקופה קצרה מאד.

צוות הישיבה נעוך מול הסכנה.

צוות הישיבה החליט לערוך עם הבחור בירור, למה לפתע הפסיק להתעניין בלימוד, ולא די בכך, אלא שנעשה אבן שואבת לבטלנות, הבחור מילא את פיו מים, נראה כי משהו חוסם את פיו, הוא נראה מפוחד ותשובותיו היו מגומגמות מאד, לבסוף לא הצליחו להוציא מפיו כלום, גם שלושת חבריו לא שיתפו פעולה, הם למדו למלאות את פיהם מים, בהתחלה היו ראשי הישיבה מיואשים, אבל הרה"ג רב ניסן אהרן טיקוצ'נסקי זצ"ל בן ראש הישיבה היה תקיף מאד, אסור להרפות, אחרת נשאר ח"ו בלי ישיבה, לפיך הוחלט להעמיד צוות חוקרים שיחקרו אחרי השורשים.

בלי להתמהמה הוקם צוות מובחר שלקח את הנושא בכל הרצינות, בראש החוקרים עמד ראש הישיבה, הגאון הגדול רבי מיכל טיקוצ'נסקי זצוק"ל, משנהו היה בנו הגדול הרה"ג ר' ניסן אהרן זצ"ל שהיה הרוח הראשית ולא ויתר על שום פרט, הוא צירף עמו עוד שניים שלושה מצוות הישיבה שהקדישו את מיטב זמנם לעניין, ימים ולילות ישבו על המדוכה, הם לא בחלו לשבת עם בלשים פרטיים שנשכרו מחברה אזרחית כדי לעמוד מהיכן באו הפורצים ומי הם הנופלים.

לאחר בירור מקיף גילו כי ישנם עוד ארבעה עשר בחורים משיעורים שונים שקשורים באיזה "באנד" (אגוד) שמשתייכים בסתר אל המחותרות של האצ"ל ולח"י ה' ישמור, הם גילו גם את עקבות הפורצים הם קראו להם והזהירו אותם חמורות כי אם ימצאו בקשר עם הבחורים יוציאו עליהם כתב בכל חוצות ירושלים שאסור להתקרב לד' אמותיהם, אך לא היה במעשה זה די, הם גילו רק את קצה החוט, אך את הפעיל הראשי המסוכן שבכולם לא הצליחו לגלות, כך לא יכלו למגר את כל התופעה.

ככל שהעמיקו בעניין גילו ממצאים חמורים, מתחת לפני השטח התארגנה מחתרת של ממש היו שותפים בה עשרות רבות מהרבה ישיבות שהושבעו על סודיות מוחלטת, לא כולם היו חיילים בארגוני המחותרת, אך הצד השווה שבהם, שהיו הולכים למקומות אימון כדי ללמוד ללחום, הם נזהרו להתרחק מהעיר כדי להינצל מעינם הבוחנת של הקנאים שעקבו אחרי הפורשים בעניין רב, הם היו מגיעים בודדים לשכונת "טלביה" שהייתה רחוקה ממרכז העיר, כל אחד עשה את דרכו בנפרד כדי שלא יחברו ביניהם, משם היה טנדר מיושן מסיעם עד לחורשה מחוץ לעיר, שם נערכו להם אימונים בנשק חם, תחילה עשו להם מטווח

באקדחי תופי ומאוזר מיושנים אך יעילים למד, לאחר שהצליחו לאחוז בנשק זה וידעו לצלוף אל המטרה, למדו להשתמש ברובים צ'כיים מיושנים, התגלה שהבחורים בכל דבר היו מבריקים, הם תפסו לפני כולם את השיטה.

כשיצאו מהישיבות היו לבושים עם כל הבגדים כדי שלא למשוך תשומת לב מיותרת, כשהתקרבו למקום המפגש חלו בהם שינויים מופלגים, הם נטלו את כובעיהם וחליפותיהם וטמנום בעמקי מערה שמצאו, פאותיהם המסולסלות סורקו והוטמנו מתחת לכיפות מיוחדות שקנו כדי שלא יבחינו בשונותם.

הסיבה למבוכה הרבה שלהם הייתה פשוטה, הם התערבו עם הרבה נערים וכו' שהיו רחוקים מהווי הירושלמי, הללו היו מעוטרים בבלוריות ענק ולא חבשו כלל כיפות, כדי שלא יבלטו על פני השטח השתדלו אותם נערים מנוערים לסלק כמה שאפשר את קווי המבדיל שביניהם, רק לאחר שחזרו מהאימונים עבדו קשה לשחזר את התחפושת מחדש, שלא יהיה ניכר שרד"ל בילו במקום שלא ראוי.

(מעשה בהרה"ג רבי עזרא צ'ז'ל שישב ולמד עם חברותא עד מאוחר בלילה בישיבת "קול תורה" שהייתה סמוכה ל'שער חסד' באותם ימים, כשיצאו פגשו את הגה"ק רבי דוד בה"רן צ'ז'ל שהשכים קוום לעבודת הבורא, כשראה אותם בשעה זו חשד בהם שחוזרים מהאימונים של האצ"ל, למען והייתם נקיים שאל אותם, מהיכן אתם באים? הם ענו לו בתמימות מיישבת קול תורה ועד לרגע זה שקדו על תלמודם, ר' דוד הזדעזע בכל גופו על שחשדם וביך אותם באריכות ימים בשל ק, ברכתו התקיימה במילואה ושני הבחורים נפטרו השנה בשנת הצ"ו לחייהם).

המאמנים היו בחורים חילוניים שרחוקים היו ד' מאות פרסאות משמך הבנה לדת, היו מנבלים את פיהם בצורה מחפירה כמו כן הכניסו להם הרבה מושגים שלא תאמו את אורחות חייהם, בתחילה היו הבחורים מוחים בהם, אוחזיהם העדינות לא היו רגילות לשמוע דברי נבלה וניאון וחירוף כלפי התורה רד"ל, המאמנים היו מבקשים את סליחתם, ממלמלים סליחה חפזה אבל לא עבר זמן והם שנו באיוולתם. הייתה זו תכנית מכוונת מלמעלה, להרגיל את הבחורים לסגנון החיים של ההפקר.

דברי הנאצה והכפירה חלחלו כארס עכנאי (נחש) לתוך הנפש המבלבלת של הבחורים, כך קלקלו המאמנים את הבחורים שהיו בתחילה עדינים, אך לאט לאט קלטו מושגים זרים שהרסו את תומתם עד היסוד, כיון שחלחלו הדברים בתוכם הפכו את עורם, לפתע נעשו ל'תופח על מנת להתפיד' כעת היו הם עצמם "שאר שומחמך את האחרים" כך נהרסו בחורים רבים ויד המחנכים והרבנים קצרה מלהושיע.

הגיעו הדברים שכמעט שיעורים שלימים נהרסו על ידי מסיתים ומדיחים שלא בחלו בשיטות כדי ללכוד את טובי הבחורים בפיתויים שהביאו את הבחורים שהיו בשנות הבחורות ולא היו עדיין מיוצבים בדעותם ולפיכך יכלו לטשטש את שכלם עד שהביאום לבאר שחת רד"ל.

(אמר לכותב השורות 'בדלחט'א, יהודי חשוב ביותר זצ"ל, שלמד בישיבת "עץ חיים" באותן שנים שהיה לו שיעור מעולה שהיה מורכב משלושים וחמישה בחורים, עד לתקופה הקשה היה השיעור נחשב כאחד השיעורים הטובים ב'עץ חיים' אך כאשר הגיע הפגע הרע שפעל בכל מיני דרכים ערמומיות נותרו הוא ועוד ארבעה בחורים נאמנים להשי"ת ולתורתו, היתר רד"ל פרקו עול לחלוטין ולא שמרו דבר, לא היה זה רק בשיעורו אלא גם בעוד שיעורים ה' ירחם, כפי שהעיד רב משה חשין ז"ל לבנו שהיה חברותא שלי בישיבת קול תורה, הוא עצמו נפל ברשתם, רק לאחר זמן זכה לשוב לצור מחצבתו).

***

מוישלה ברגמן איבד את כל עתידו.

בהתחלה לא חשו ההורים של מוישלה בהבדל, הירידה הייתה בצעדים איטיים, בשל המבנה החסון שלו שלא נכנע בקלות למשחיתים, היו לו הרבה רגעי חרטה וניסיון עליה מחדש, לפיכך נטתה הישיבה חסד, לא ללחוץ אותו ברגעי משבר, עד שהפרוץ נעשה רבה על העומד, גם אז לא רצה צוות הרבנים לצער את הוריו, הוא ניסה להתמודד לבד בבעיה המכבידה, אבל כשהנפילות נעשו רציניות יותר, אי אפשר היה עוד להתעלם, הם הכניסו את ההורים והודיעו על המצב החמור בו נמצא בנם יקירם והזהירו אותם שאם חלילה וחס יתעלמו מהמצב תיאלץ הישיבה לנקוט בצעדים מכאיבים.

ההורים היו בהלם הם לא האמינו למשמע אוחנם, לפתע בנם העילוי שמכוון לדברי המהרש"א והמהר"מ שיף מתעניין בזוטות, הוא נעשה ספק לסיגרות ומדבר דברים בטלים ומושך אחריו את חבריו ה' ישמרנו. הם נכנסו ללחץ אימים ושגו כשהפעילו מידי לחץ שרק הרחיקו אותו מאהבת התורה.

לאחר שידולים רבים ולאחר שהתייעצו עם הראב"ד הגאון הרב זעליג ראובן בענגיס זע"א הוחלט לשלוח אותו לבני ברק הרחק מקיני הלוכדים, בכך הצליחו להציל את מוישלה שלא יעשה רד"ל אחד מראשי הצבא, אך את מתיקות הגמ' הפסידו, הם לא הצליחו להקנות לו מחדש את ערבות התורה, הוא למד בישיבה טובה אבל ראשו לא היה מרוכז, הוא התעניין במחקרים עד שהפך לחוקר קורות עם ישראל מתקופת בית ראשון והיך.

השטן המרושע נחצ'ה ברמן:

רשת הלוכדים נבנתה ביד אמוץ על ידי איש רע מעללים בשם נחצ'ה ברמן, איש לא ידע למה נקרא נחצ'ה, האם זה קיצור של נחמן נחום או נחור, דבר אחד ידעו "נחת" אינו, רק "נעכס" מקרה ביש שלא היה לו דמיון.

הברנש הלה פעל מתוך "שליחות אישית" וללא לאות, להרוס ולהשחית את כל הבחורים הטובים בירושלים. הייתה לנחצ'ה נפש מעוותת מאד, כבר מגיל צעיר ביותר התגלה כטיפוס מרדן שלא סר למשמעת הורים ומורים, אבטיפוס של "בן סורה ומורה" עם כל ההידורים.

המלמדים אכלו ממנו מרורים בכל השנה, הייתה לו רוח מרושעת וסדיסטית בלתי נתפסת להשגה, הוא היה מומחה מאין כמוהו לרדת לחיי המלמדים והמנהלים, הכל התחולל בצורה מתוחכמת ביותר, עד שכמעט ולא ניתן היה לתופסו בשעת מעשה לאחר מעשה כשכל הכיתה הייתה הפוכה עד שאי אפשר היה ללמד בה, באו להיפרע ממנו מכוח אומדנא אבל הלה היה כבש תמים הוא אינו מעורב בעניין, בכל יום היה לו תעלול חדש כדי להסיח את דעת התלמידים מן הלימוד, עד שכמעט ולא ניתן היה ללמד בסביבתו.

הדרך היחידה הייתה להוציאו לחוץ כדי שלא יפריע, ברם היו מלמדים שדגלו שבהוצאה מחוץ לשיעור גרידא לא ייוסר נער, אדרבה יגביר חיילים כדי לזכות בחופש, נמצא חוטא נשכר, על כן לפני שהוציאו לחופשי היו עושים לו "הוצאה בשן ועין" וכדומה, אין ספור מקלות נשברו על גבו, עד שכל גבו היה מנומר בכתמים כחולים וצלקות.

נחצ'ה טען בפני כל מי שרק רצה לשמוע, כי אחד המלמדים היה אלים ביותר, הוא הכהו להנאתו בלי חשבון ושבר לו אחת מהחוליות שבחוט השדרה עד שהפכו לנכה חלקית, אלא שנחצ'ה מעולם לא תפס באמירת אמת (לפיך לא אמר וידי בתפילה, שמא יחטא ויאמר פעם אחת אמת) לפיך לא האמין לו איש.

כיון שראו המלמדים שגם במכות לא ייוסר הבחור, החליטו "יבוא בעל השור ויעמוד על שורו" כמעט מידי שבוע היה נקרא אביו האומלל אל הנהלת החיידר כדי להתלונן על התנהגות בנו. אין ספור פעמים רצתה ההנהלה לסלקו כדי שלא יזיק, אבל האבא בכה בדמעות שליש שיותירו אותו עם מסגרת, בלי מסגרת הוא עלול להיות "משומד" ה' ישמור, האור שבתורה יחזירו למוטב, טען בלהט.

"עליך לגדור את הפרצה תחילה" השיבו לו רבני הישיבה והתרו בו ג' התראות ויותר שאם לא יפעל אצל בנו אין הם אחראים.

ר' שמואל ברמן היה יהודי ירא וחרד לדבר ה', ניסה בכל כוחו להשיב את בנו למוטב, אבל נחצ'ה היה כבר בגדר "מעוות לא יוכל לתקון" הבכיות של אביו לא נגעו ללבו הערל הם לא הביכו אותו, הוא היה צופה במחזה באדשיות מופלגת בלי להגיב אפילו תגובה אחת.

כשראה אביו את התנהגותו, היה שבור ורצון ממעשיו, הוא נהג בו ביד תקיפה ביותר וריחק אותו יותר מדי, פעמים רבות זרק אותו לרחוב שילין ברחוב בקור הירושלמי, אולי ישוב מחטאיו, בכך חטא למשנת חז"ל, לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת.

אילו היה ר' שמואל נוהג בדרך האהבה ודרכי הנועם, יתכן שהיה מצליח להיטיב את נחצ'ה ששפע אנרגיות בלתי נלאות ולא ידע איך לנתב אותן לטוב, היה לו חשק קטן מאד ללימוד, הגמ' לא משכה אותו ולא שאר הלימודים של החיידר, השעות הרבות שישב על ספסל הלימודים בבטלה לא היטיבו עמו, כשאין רצון ללמוד נעשה הלימוד מאד משעמם ומה יעשה הבן ולא יחטא, יש לו ראש מלא בתעלולים "חדשים לבקרים" והוא רוצה להוציאם לאור העולם, ככל שלחצו אותו נהיה אובססיבי להפריע, הלחץ הוליד תוצאות הפוכות (קפיץ ככל שלוחצים אותו הוא חוזר כבומרנג).

כשבגר נחצ'ה ונעשה בן 17 פקר לחלוטין, לא אחת חילל שבת לעיני הוריו שהיו שואגים מרוב צער: "טרייפנייאק געה ארויס פון אונער שטוב" מושחת צא מביתנו, אך מושחת זה עמד וצחק למשבתם, עתה לא היה להוריו כוח להוציאו בעל כורחו, למרות הבקשות החוזרות ונשנות, לא לחלל את השבת בבית לעיני הילדים לא נשמע ועשה כלל העולה על רוחו.

כל עוד לא היו לנחצ'ה מעט מצלצלים לשכור חדר לעצמו גר בבית הוריו ומירר את חייהם עד שבחרו מות מחיים, הוריו היו חלשים למדי ללחום בו אך לא ויתרו לו בשום פרט, הם הזהירו את יתר ילדיהם שלא יחברו אל אחיהם המרושע, בקשתם עזרה רק למחצה, מתוך עשרת ילדיו רק ארבעה נותרו יראים ושלמים, היתר נגררו אחרי נחצ'ה שהיה מאד דומיננטי והוא השחית את נפשם, ה' ירחם.

כשגדל שנא את כל החברה החרדית שכולאת וחונקת עם כל כך הרבה חומרות, במוחו המעוות עלתה מזימה עכורה איך לפגוע ביד המיומנת אלו לומדי התורה שהם ה'תמכין דאורייתא' במלוא מובן העניין, כל בחור שישב ולומד תורה הוא ממשך של החורבן, אדם כזה יקים שוב בית שהמתכון שלו מחק לפנטיות, צריכים לשרש אותם מבית המדרש שלא תהיה להם את האפשרות להמשיך את החינוך הנוקשה הזה שהרס את חייו.

שיטות הפעילים להרע:

כדי להצליח בתוכנית הזוועה שלו השתמש נחצ'ה ברמן בכמה משתפי פעולה מתוך הישיבות הקדושות, בחורים שכבר היו נגועים ור"ל במינות וגם להם בלבם הייתה הרבה מרירות על צורת הלימוד.

הוא הכיר כמה דמויות כאלו, זנבות שועלים, חמישה בחורים נמרצים בראשם ניצב איש אמונו חיים קאפורד (ששינה את שמו אחרי כן לחיים קורפו לימים שר התחבורה מטעם מפלגת גח"ל-ליכוד, בהיותו איש אמונו של מנחם בגין, גמל לו הלה כשהגיע לשלטון במינוי למשרה זו, יש לציין שלא היה אנטי דתי והרבה טובות עשה לציבור החרדי) הוא כבר ארגן עוד ארבעה חברים: יצחק ברייטמן אברמיל סלומון יודל אקער זלמן כהן, הם היו מתוחכמים במיוחד ולא התעמתו חזיתית עם היהדות החרדית, אלא חיפשו לפעול במסתרים, בעוד שנחצ'ה מרוב שגאה פעל בריש גלי, הוא לא התבייש להיות "צורך היהודים" כפי שכינוהו הקנאים.

הפעילים הללו עבדו במסתרים כחפרפרות שחותרות תחת הבית בלי שאיש יחוש בהם, הם היו מתוגברים ב'איש צללים' ערמומי שידע להתחפש באלף תחפושות, כדי שאיש בעולם לא ידע מי הוא. פעילים אלו היו לבושים באותו זמן בכל התלבושת הירושלמית, כולל השטריימל בשבת (הבחורים של פעם הלכו ברוחם שטריימלים מהבר מצווה, כיום זו נחלת חסידי תנ"א וקרלין בחלקם) הם לא נגעו בשערה אחת בזקנם ובפאותיהם כדי שלא יחשדו אותם ור"ל כ"קיייליקערס" (מקולקלים)

הם היו מניחים עין על אובייקט קל, הם היו עושים חקירות שתי וערב קודם לכן, מי שנראה להם פחל החוצה, היו מתבייתים עליו באופן חרישי, כאילו באופן אקראי, הם היו מניחים לו "אקליין צעטאלע" (פתקונת) בתוך דפי הגמרא באופן מתוחכם מאד, איש לא ידע מתי הונחה הפתקה, היא הייתה חביה היטב בתוך הגמרא של הבחורצ'ק באופן שהפתקה רק לעיניו.

הבחור היה מוצא בפתק כתוב "נאך 10 אזייגער טיילט מעהן אומזיסט גוטע ציגארעטאלאך נעבין דיא שוהל פון "מזכרת" לינקס ביי דיא שמאלע געסאלע" (אחרי השעה 10 מחלקים סיגרות טובות בחינם בסמטא הצרה שליד בית הכנסת של מזכרת בצד שמאל) קריצה לבחור שמתנדנד שכדאי לבוא. (בפרק הקודם סופר רבות על מוישל'ה ברגמן שנפל ע"י הפתק)

לבחור שכבר טעם מפירות הבאושים והחמיץ מעט יותר, הניחו פתק בגמ' שתוכנו היה יכול להיות "היינט ביינאכט, נאך דעם נאכט סייזער, טרעפט מעהן זיך לעבין דיא בעקריי פון לענדנער, סיא וועט זיין דארטין, גיטע קיכלאך און לעקאכס-היום בלילה אחרי הלימודים בסדר ג' נפגשים ליד מאפית לנדנר יהיו שם מיני מאפה טובים. פתקה אחרת: "מארגן ביי נאכט וועט זיין פריילאך אונטער אונגערישע אייזער" מחר בלילה יהיה שמח מאחורי בתי הונגרין.

מי שפגע בטעות בפתקים אלו אם לא היה שייך לחבורה יכול היה לבוא למקום ולא לראות כלום, הייתה זו סתם התקהלות של בחורים עליזים, הוא לא היה חולם שיש להתקהלות זו קשר עם מחתרות, לא אחת עקבו אחרי הבחורים אנשי המשמרת אבל לא הצליחו לתפוס אותם, נחצ'ה ואנשיו היו מאד מתוחכמים, מי שלא היה מה'היימישע" לא קלט בדיוק מה קורה.

לאילו שכבר ממש היו "היימישע" (בתוך העניינים) כתבו פתקים שלא הייתה להם שום משמעות לאיש זר, אבל מי שהיה בחבורה הבין היטב את המשמעות, אברמיל סלומון התמחה בכתיבה תמימה "דו משמעית" הוא ידע לכתוב את הפתקים ולנסחם בצורה שאיש שלא בעניינים יוכל להבינם ודרכם יעלה שישנה התארגנות לא חיובית, אבל הבחורים שנכנסו לעניינים ידעו לתרגם את הפתקים ולעדכן את הבחורים החדשים היכן צריכים להיפגש ומה צריכים לעשות.

העומד בפרץ ר' לייבל ווערקער:

דרכו של נחצ'ה ועושי שלוחו לא הייתה סוגה בשושנים, מולם התייצב אדם מתוחכם ביותר, הוא ידע לחשב כמה מהלכים קדימה ולא אחת הכין לחבורת המחבלים מענה חזק, לצורך זה הקים את ארגונו "שומרי החומות" הוא בחר בצוות של אנשים צעירים בעלי אומץ ותושיה, קנאים בהשקפתם שאין לחשוך בהם בפזילה לצד השני.

הוא לא שקט על השמרים לרגע קט, כדי למגר את התופעה המזעזעת שפשתה בישיבות הקדושות, היו לו גם כן אנשי קשר בישיבות, הוא היה משלם להם בעין יפה כדי שיהיו מסורים לעניין, בראשם העמיד את יונטי פרגר, בחור חמקמק כצלופח, אמרו עליו שיש לו "שבע נשמות של חתול" הוא יכול להיות בשבעה מקומות בו זמנית ולתעתע בכלום.

קד התנהלה לה מלחמה סמויה בין הצדדים, רב לייבל קידש מלחמה חזקה עליהם, בכך הצליח להציל הרבה בחורים שהיו בשלבי נשירה ולהחזירם למקומם, בחורים שחשש שמא יתפתו שוב, היה דואג להעביר אותם לישיבות אחרות, כגון בני ברק או תחת חסות של "מורי דוך" רחוק מידי המחבלים.

למרות הקשיים והסכנות לא הרפה נחצ'ה ממלחמת ההרס, הוא לחם על כל ראש, המלחמה הייתה בחירוף נפש, הוא לא נרתע ממכות רצח, לא אחת הוכה אנושות ופעמים הגיעו המכות עד לריסוק איברים, פעמיים אושפז בהדסה במחלקה האורטופדית כדי לתקן את הנזקים. לא אחת הודיעו לו הקנאים תוך כדי ההכאה שהם חושבים להוריד אותו "אלי שחת" הם אפילו הכינו לו חלקה מכובדת וחינמית, מחוץ לגדר של הר הזיתים, לפיכך אם חפץ חיים עדיף שיחדל ממלאכת ההרס שלו.

